

MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNING KASBIY MEHNATGA OID KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA OTA-ONANING HANKORLIGI

*Farg'ona viloyati Qo'qon shahar 5-son DMTT direktori
Xaydarova Muniraxon Jurayevna*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarni mehnatga asta-sekin qiziqtirish, ularning kasbiy mehnatga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otish, mehnat faoliyatining boshlang'ich ko'nikmalarini o'rgatish va mehnatsevarlikni rivojlantirish kerak. Tarbiyalanuvchilarni kattalar bilan birgalikda ijtimoiy foydali mehnatga jalb qilgan holda kasbiy mehnatning ijtimoiy ahamiyatini anglab yetishlariga yordam berishi kerakligi keltirilgan.

Аннотация: В этой статье необходимо постепенно заинтересовывать дошкольников к труду, пробуждать в них страсть к профессиональному труду, обучать основным навыкам труда и развивать трудолюбие. Утверждается, что детям следует помочь понять социальную значимость профессионального труда, вовлекая их в общественно-полезный труд вместе со взрослыми.

Abstract: In this article, it is necessary to gradually interest preschoolers in work, awaken in them a passion for professional work, teach basic labor skills and develop diligence. It is argued that children should be helped to understand the social significance of professional work by involving them in socially useful work together with adults.

Kalit so'zlar: Tarbiyalanuvchilar, kasbiy mehnat, ko'nikma, atrof-muhit, o'yinlar, tarbiya, jarayon, axloqiy, faoliyat.

Ключевые слова: дети, профессиональная деятельность, умение, среда, игры, образование, процесс, нравственность, деятельность.

Key words: children, professional work, skill, environment, games, education, process, moral, activity.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning kasbiy mehnatga oid ko'nikmalarini rivojlantirishda ota-onaning rolini o'rganish muhim. Bolalar yoshligidan kasbiy mehnatga oid ko'nikmalarni o'rganishlari va shaxs sifatida shakllanishlari uchun ota-onalar jiddiy hissa qo'shishi kerak. Ularning hankorligi (yoki faol ishtirokchilik darajasi) bolalarning kelajakdagi kasbiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Quyidagi yo'nalishlar orqali ota-onalar bolalarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam berishlari mumkin:

➤ **Erta yoshda kasbiy qiziqishlarni rivojlantirish:** Ota-onalar bolalarga turli kasblar bilan tanishtirishlari, ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini aniqlashga

yordam berishi kerak. Masalan, ota-onalar bolalar bilan uyda turli kasbiy faoliyatlar (pishirish, bog'dorchilik, qurilish o'yinlari) orqali tanishishi va ular bilan mehnat qilishlari mumkin. Bu bolada kasbiy qiziqishni rivojlantiradi.

➤ **Mehnatga bo'lgan munosabatni shakllantirish:** Ota-onalar bolalarga mehnatni qadrlashni o'rgatishlari lozim. Uy ishlarida yoki turli vazifalarda ota-onalar bolalariga yordam berish, mehnatning ahamiyatini tushuntirish, sabr-toqat va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

➤ **Model yaratish:** Ota-onalar bolalariga o'zlarining kasbiy faoliyatlarini ko'rsatib, mehnatga nisbatan ijobiy model bo'lib xizmat qilishlari kerak. Agar ota-onalar o'z kasbiga sadoqatli, mehnat qilishga tayyor va intiluvchan bo'lsa, bolalar ham shunday xulq-atvorlarni o'rganishadi.

➤ **Ijtimoiy va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish:** Kasbiy mehnatga oid ko'nikmalarni rivojlantirishda muloqot va ijtimoiylashuv ham muhim. Ota-onalar bolalarga do'stlar va jamiyat bilan qanday munosabatda bo'lishni, jamoada ishlashni o'rgatishlari kerak. Bu kelajakda professional faoliyatda muvaffaqiyatga erishishda yordam beradi.

➤ **Kasbiy tayyorgarlikni targ'ib qilish:** Ota-onalar bolalarni turli kasblar va ta'lim yo'nalishlari haqida ma'lumotlar bilan tanishtirib, kelajakda o'zlarining qaysi sohada ishlashlarini rejalashtirishga yordam berishlari kerak. Bu bolalarga maqsadni belgilashda va kasbiy yo'lni tanlashda yordam beradi.

Bunday yondashuv ota-onalarning hankorligi orqali bolalarda kasbiy mehnatga oid ko'nikmalarni muvaffaqiyatli rivojlantirishga olib keladi. Ota-onalar bolaning qobiliyatlarini to'liq aniqlash va uning kasbiy yo'lini tanlashda muhim rol o'ynaydi.

Tarbiyalanuvchilarning kasbiy mehnatga ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy vazifalari:

- mehnat qobiliyatini rivojlantirish;
- atrof-muhit va hayotning tuzilishi haqidagi g'oyalarni boyitish (mehnat faoliyatida mumkin bo'lgan ishtirok etish jarayonida);
- jamoada ishlash va jamoaviy ishlashga tayyorlik
- aqliy rivojlanish, shu jumladan axborotni, g'oyalarni idrok etishni rivojlantirish sodir bo'layotgan narsalar haqida, harakatlarning ma'nosini tushunish, mehnat asboblardan foydalanishning ma'nosi va usullarini tushunish, mehnat jarayonini rejalashtirish va mehnat natijalarini oldindan ko'rish qobiliyatiga ega bo'lish;
- axloqiy va shaxsiy rivojlanish (boshqa odamlarning mehnatini hurmat qilish, ularga yordam berish istagi; mustaqillikni, faollikni rivojlantirish, o'zaro yordam, ijtimoiy foydali faoliyatga tayyorlik, boshlangan ishni oxiriga yetkazish qobiliyatini shakllantirish;

- nutqni rivojlantirish (soʻz boyligini boyitish, muloqot qobiliyatlarini yaxshilash);
- jismoniy rivojlanish (qatʼiyatlilikni rivojlantirish, harakatlarni muvofiqlashtirish, nozik vosita qobiliyatlari va boshqalar);
- estetik rivojlanish (ishni bajarish istagi va qobiliyatini egallash.nafaqat toʻgʻri va tez, balki chiroyli).

Maktabgacha taʼlim tashkilotlarida bolalarning kasbiy mehnatga oid koʻnikmalarini rivojlantirishda ota-onalarning hankorligi (faolligi) nafaqat bolalarning individual rivojlanishi, balki jamiyatning kelajakdagi kasbiy resurslarini shakllantirishda ham muhim oʻrin tutadi. Bu jarayonda ota-onalarning faolligi quyidagi yoʻnalishlarda namoyon boʻlishi mumkin:

Bolalarning qiziqishlarini qoʻllab-quvvatlash

Bolalarda kasbiy koʻnikmalarni rivojlantirish uchun ota-onalar ularning qiziqish va qobiliyatlarini aniqlashlari muhim:

- **Kasblarga oid tanishtirishlar:** Turli kasblar haqida hikoyalar, kitoblar yoki videofilmlar orqali bolalarda qiziqish uygʻotish.
- **Tashqi muhit bilan tanishtirish:** Bolalarni turli kasb egalarining ish faoliyati bilan yaqindan tanishtirish (masalan, fermer, oʻqituvchi, hunarmand bilan uchrashuv).
- **Kurslar va toʻgaraklar:** Bolalarning qiziqishlarini rivojlantirish uchun qoʻshimcha mashgʻulotlarga jalb qilish.

Mehnatning aqliy tomondan rivojlantirishdagi ahamiyati shundaki, mehnat jarayonidaular borliqni faol anglay boshlaydilar. Maktabgacha yoshdan boshlab tarbiyalanuvchilarga mehnat tarbiyasini berish ularni estetik va jismoniy jihatdan ham rivojlantiradi.Yosh avlodga berish masalasi hozirgi davrda eng dolzarb mavzu hisoblanadi. Mehnat har bir yosh guruhidagi tarbiyalanuvchilarning oʻziga xos xususiyatlarni etiborga olib tashkil etiladi, unga toʻgʻri rahbarlik qilgandagina etarli natijaga erishish mumkin. Maktabgacha yoshidagi tarbiyalanuvchilarning oʻziga xos tomonlari koʻpgina olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda keng oʻrganib chiqilgan. Bolalar mehnatining muhim belgisi ularning maʼlum maqsadga yoʻnaltirilganligi. Kichik maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mehnati inson jarayonga oid xarakter boʻlib, u faqat kattalarning rahbarligi natijasida amalga oshirilishi mumkin. Tarbiyachi tarbiyalanuvchilarni oʻz faolyatlarini taxminiy rejalashtirib olishlariga oʻrgatishi va ular faolyatiga rahbarlik qilib olishi lozim.

Xulosa shuki, Ota-onalar bolalarning kasbiy mehnatga oid koʻnikmalarini rivojlantirishda nafaqat tarbiyachi, balki hamkor sifatida faol ishtirok etishlari lozim. Ularning hankorligi bolalarda mustaqillik, ijodkorlik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi, bu esa kelajakda bolalarning jamiyatda muvaffaqiyatli shaxs boʻlib shakllanishiga zamin yaratadi.

Maktabgacha yosh davrida kasbiy mehnatga oid mashgʻulotlar oʻyinlar orqali oʻzaro bogʻliq holda kechadi, biroq har qanday holda ham tarbiyalanuvchilar mehnatini oʻyinga aylantirish, ularning farqini yoʻqqa chiqarish notoʻgʻri boʻlar edi. Tarbiyachilar va ota-onalar taʼsirida asta-sekin bolalar mehnati oʻz vazifasi, mazmuni, metodi va tashkil etilishi bilan mustaqil faolyat sifatida ajratib boriladi. Mehnat qilish muntazam tarzda boʻlib unda hamma tarbiyalanuvchilar ishtirok etsa va kattalar mehnati bilan tanishtirib borilsa, u tarbiya vositasiga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Boboyorova G. Bolalarni maktabga tayyorlashda interfaol usullardan foydalanish. Maktabgacha taʼlim j., 2007. 6-son. -14 b.
2. Bure R.S. Maktabgacha tarbiyachi va mehnat: Mehnat tarbiyasi nazariyasi va metodikasi // Darslik -metod. nafaqa. Sankt-Peterburg: Detstvo-Press, 2004. 141 p.
3. Kutsakova L.V. Bolalar bogʻ, chasida Mehnat tarbiyasi: 3-7 yoshli bolalar bilan ishlash uchun: Uslubiy qoʻllanma. Moskva: Mosaic-Synthesis, 2007. 135 p. (Bolalar bogʻ, chasida taʼlim va tarbiya dasturi kutubxonasi)
4. Oʻzbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qoʻyiladigan davlat talablari. –T.:, 2018 yil
5. Z.B. Qodirov. Komil inson tarbiyasining pedagogik asarlari. T-2001.

